

Norsk FALKEJAKT FORBUND

NYHETSBREV

DEC 2020

CONTENTS

Innhold

Besøk nettsiden vår / Visit Our Website:
<https://www.norskfalkejaktforbund.no>

DESIGN & LAYOUT: DAN MILNER COVER: RIK RAWLING
www.danmilnerdesigns.net rik.rawling@gmail.com

TABLE OF CONTENTS

SIDE 5 Velkommen til NFF/WELCOME TO THE NFA Dec Issue av Ellen Hagen

SIDE 7 Nordisk fellesskap for falkejakt / Nordic Community for falconry - av Ellen Hagen

SIDE 8 En jaktfalks tanker om Vindkraftutbyggingen / A Gyrfalcon's thoughts on wind power development av Marthe Holgersen Kjørkleiv

SIDE 12 Intervju med Finlands Markku Kallinen / Interview with Finland's Markku Kallinen av Ellen Hagen

SIDE 16 Falkejakt Kunst / Falconry Art / Andrew Ellis / av Ellen Hagen

SIDE 17 Under vingen til Elisabeth Leix / Under the wing of Elisabeth Leix av Ellen Hagen

SIDE 18 Falkejakt, en hobby eller mye mer? / Falconry, a hobby or much more? av Elisabeth Leix

SIDE 22 Møt jaktfalken, den største av falkene / Meet the Gyrfalcon, the largest of the falcons av Ellen Hagen

SIDE 26 SOS En liten, rask guide for å hjelpe ville rovfugler / SOS – A small quick guide to helping injured raptors av Ellen Hagen

ELISABETH LEIX

I en alder av tolv år kom jeg i kontakt med rovfugler. En liten tårnfalk satte hjertet mitt i fyr, noe som vandrefalken stjal mange år senere. ...

VELKOMMEN TO NFF

Velkommen til den andre utgaven av Norsk Falkejakt Forening sitt nyhetsbrev! ...

VELKOMMEN

til NFF

WELCOME TO THE NFF NEWSLETTER, NO 2, DECEMBER 2020

av Ellen Hagen

Kjære NFFmedlem

Velkommen til den andre utgaven av Norsk Falkejakt Forbund sitt nyhetsbrev! Vi har nå 50 medlemmer. Det er ganske utrolig og vi takker for den viktige støtten dere gir oss ved å være medlem! Det første nyhetsbrevet bestemte vi oss for også å få trykket opp noen eksemplarer for PR. Selv om det er mulig å sende rundt det digitale nyhetsbrevet, så føler vi at det er viktig at folk uten kjennskap til falkejakt kan ta seg tid til å lese og da kan det være greit med et fysisk eksemplar. Vi sender også ute noen eksemplarer til falkejaktarkiv i utlandet og bibliotek i Norge. Vi ønsker å få trykket 'årbøker' etter hvert som disse nyhetsbrevene blir laget og tilby dere som medlemmer. Ønsker du å bidra med artikler eller reklame om

Dear members of NFA

Welcome to the second edition of the Norwegian Falconry Association's newsletter! We now have 50 members, which is incredible, and we thank you for this important support you give us by being a member! The first newsletter we decided to also get some printed for PR. Even though it is possible to send out the digital letter, we feel it is very important to approach people without insight to falconry with a physical print so they can actually sit down and read it. We are also sending some prints to international falconry archives and libraries in Norway. We wish to publish some books or journals eventually as more of these newsletters are created and make them available for you as members. If you wish to contrib-

produkter osv., så send oss en epost!
 Det er et halvt år siden vårt første nyhetsbrev ble lansert, og da vi skrev det, gikk det sakte opp for meg at det ikke blir falkejaktssesong i år, verken for meg eller for Marthe på grunn av korona. Marthe jobber seg gjennom falkejaktseksamineringen jeg selv tok for mange år siden. Det vil si hun gjør teoridelen nå, for vi skulle egentlig til Skottland så hun kunne praktisere med rovfugler. Planen er å tilpasse denne type kurs til de som er interessert i Norge, og en del teori må tilpasses. Vi har et samarbeid med Raptor Awards i England, og skal se på mulighetene for få den skriftlige delen av kurset (teorien) på norsk. Falkejakt er krevende, men det er også spennende og lærerikt. De som virkelig er interessert har en del de må sette seg inn i, og vi i NFF vil støtte opp så godt som mulig.

I dette nyhetsbrevet så kan dere bli litt bedre kjent med falkoner Elisabeth Leix fra Tyskland, og hennes støtte til NFFs leder Ellen, nestleder Marthes leserinnlegg som ble publisert på nettsiden til Sandnesposten 'En jaktfalks møte med vindmøller' som ble delt mye innen motstandsgrupper for vindmølleutbygging, det er et intervju med Finlands eneste falkoner og en liten hjelpeguide for ville rovfugler og hva du gjør om du møter en. Temaet for dette nyhetsbrevet er jaktfalken.

God lesning, håper vi sees snart!
Ellen Hagen, leder Norsk Falkejakt Forbund

ute with articles or falconry commercials, send us and email!
 It's a half year ago our first newsletter was launched, and when we wrote it, it slowly dawned on me that there would be no hawking season to travel to, neither for me or for Marthe, because of corona. Marthe is working through the British falconry modules, which I did many years ago. She is doing the theory part, as we were supposed to travel to Scotland so she could start her hand on training with birds of prey. The plan is to adapt this course for those interested in Norway, in which we must adapt some material as we are cooperating with Raptor Awards in the UK, and to translate it to Norwegian. Falconry is demanding, but it is also captivating and educational, which means that those who are interested (directed to you if you as a reader live in Norway), will have to learn a lot about, in which us in NFA want to support and help as much as possible.

In this newsletter you will get to know falconer Elisabeth Leix from Germany, and her support for NFAs president Ellen. Vice President Marthe has written a news article which was published on the webpage of the newspaper Sandnesposten 'A gyrfalcons meeting with windturbines', this was shared broadly within Norwegian anti wind park groups on Facebook. There is an interview with Finland's only falconer, and a short help guide for what to do if anyone finds an injured wild raptor in Norway. Theme of the newsletter is the gyrfalcons.

Good reading, and we hope to meet you soon!
Ellen Hagen President Norwegian Falconry Association

Ellen Hagen

Nordisk fellelskap
for falkejakt

Nordic Community for Falconry
 *All members of IAF

Finland 2019 Finland

Danmark 1993 Denmark

Norge 2019 Norway

Sverige 1997 Sweden

En jaktfalke tanker om

VINDKRAFTUTBYGGINGEN

A GYRFALCON'S THOUGHTS ON THE ONGOING WIND POWER DEVELOPMENT

av Marthe Holgersen Kjørkleiv

Vindkraftutbygginga er i dag et stort samtaleemne med mange berørte parter. I dette leserinnlegget møter du jaktfalkens stemme som ikke høres særlig ofte, men som allikevel er viktig å lytte til. Jaktfalken, den største falke i Norge, får virkelig kjenne på kroppen den omfattende vindkraftutbygginga på norsk grunn.

Visste du at jeg, jaktfalken, er en termikkflyger som bruker vinden under jakt? Jeg utnytter vinden både horisontalt og vertikalt for å spare energi når jeg jakter. Jeg får kun 3-4 unger i løpet av året, sammenlignet med spurvefugler som gjerne får 7-14 unger. Det er ekstra viktig at mine avkom får kunne vokse opp for at vi som art ikke skal dø ut. Vi er kun mellom 150-500 par her i Norge, og bestandsutviklingen vår er noen steder redusert med opptil 80% av opprinnelig bestand. En av de viktigste faktorene til at det ikke blir flere av oss i dag er at våre leveområder ødelegges. Bestandsutviklingen til min art går feil vei. Vi blir færre og færre etter hvert som våre leveområder blir mindre og færre.

Den pågående og planlagte vindkraftutbyggingen påvirker mange ulike fuglearter, både ferierende, men også bofaste fugler i distriktene. Rovfugler, sjøfugler, hønefugler, vadere og spur-

Wind power development is today a major topic of conversation with many affected parties. In this reader post, you'll meet the falcon's voice. A voice which is not heard very often, but still an important voice to consider. The gyrfalcon, the largest falcon in Norway, really gets to experience the extensive wind power development on Norwegian soil.

Did you know that I, the gyrfalcon, am a thermal pilot who uses the wind while hunting? I use the wind both horizontally and vertically to save energy when I hunt. I only get 3-4 chicks during the year, compared to sparrows which usually get 7-14 chicks. It is extra important that my offspring can grow up so that we as a species do not die out. We are only between 150-500 pairs here in Norway, and our population development has in some places been reduced by up to 80% of the original population. One of the most important factors in the reduce of our species is that our habitats are being destroyed. The population development of my species is going the wrong way. We are becoming fewer as our habitats become smaller or removed.

The ongoing and planned development of wind power affects many different bird species, both 'holidaymakers' but also resident birds in the districts. Birds of prey, sea-

vefugler er spesielt utsatte. Våre leveområder er allerede utsatt for stort press fra mange ulike hold. De av oss som bor i jordbrukslandskapet, fjellområdene og ved sjøen har fått vesentlig nedgang i bestanden. Selv om vi lider i ulik skala på de ulike konsesjonsgitte vindturbinprosjektene, opplever vi sammen store tap. Måten vi som rovfugler lever, formerer oss på og skaffer oss mat tåler ikke store inngrep i leveområdene våre.

Vi er ikke så veldig glade i å bo tett med andre rovfugler, slik at vi trenger god plass. Vi liker veldig godt å bo i trekk-korridorer langs bratte åskammer og fjellsider, der hvor også mange vindturbinprosjekter legges til. Der finner vi gode, store vindstrømmer og har mulighet til å finne mat. Når jeg jakter, er jeg nødt til å bruke luftrommet godt. Jeg flyr i store bevegelser over himmelen. 95% av flygetiden min bruker jeg på å sveve, og slår minst mulig med vingene mine for å spare på energi. Det hender at jeg og rotorbladene på vindturbinen oppholder oss i samme luftrom, noe som helt klart ikke er et hyggelig møte. Det kan være skikkelig vanskelig for meg å snu retning på kalde dager, for da er det mindre vindstrømmer og termisk oppdrift rundt vindturbinene. Noen ganger er rotorbladene vanskelig å se. De har så høy hastighet at jeg rett og slett blir bevegelsesblind. De av rovfuglene, som for eksempel Hubro, som jakter på natta har det enda verre med å se rotorbladene enn meg. Det er heller ikke alltid at vi forstår at vindturbinene er farlige. De beveger seg jo så morsomt! Ja, som en gigantisk vinge som sveiper rundt og rundt. Det hender at noen av oss inviterer denne giga-vingen til lek. Og det kan være riktig så gøy å leke med oppdriften og turbulensen som vindturbinen skaper.

Og vet du, når jeg er uheldig og krasjer med et rotorblad så er det som oftest ingen som registrer rovfugl-tapet, til tross for at vi står oppført på rødlista for truede dyrearter? Hvordan skal da folk få vite at vindturbiner utgjør en reel fare for fugler. Miljødirektoratet skal være vår beskytter og skal ta hensyn til våre behov i kartlegging av anbefalte lokaliteter for vindturbinprosjekter. Til tross for dette blir hver tredje vindpark lagt til i uegnede og frarådede området, ja til og med i områder som vurderes som verneverdig for å beskytte fugler og naturlandskap. Slik opplever vi direkte tap av habitat, økt forstyrrelser og ikke minst økt dødelighet gjennom kollisjoner. Med en slik vindkraftutbygging, som alt for ofte går på bekostning av natur- og dyreliv, ser ikke fremtiden lys ut for oss. La oss håpe dette endres - før det er for sent.

birds, waders, and passerines are particularly vulnerable. Our habitats are already exposed to great pressure from many different quarters. Those of us who live in the agricultural landscape, the mountain areas or by the sea have experienced a significant decline in the population. Although we suffer on different scales on the various licensed wind turbine projects, together we experience large losses. The way we as birds of prey live, reproduce and obtain food, does not withstand major interventions in our habitats.

We are not very happy to live close to other birds of prey, so we need plenty of space. We like living in draft corridors along steep ridges and mountain sides, where many wind turbine projects are also added. There we find good, large wind currents and have the opportunity to find food. When I hunt, I must use the airspace well. I fly in great motions across the sky. I spend 95% of my flying time soaring, using my wings as little as possible to save energy. It happens that I and the rotor blades on the wind turbine are in the same air space, which is not a pleasant meeting. It can be difficult for me to turn direction on cold days, because then there are less wind currents and thermal buoyancy around the wind turbines. Sometimes the rotor blades are difficult to see. They have such a high speed that I simply become motion blind. Those of the birds of prey, such as the eagle owl, which hunt at night, have an even worse time seeing the rotor blades than me. It is also not always that we understand that wind turbines are dangerous. They move so funny like a giant wing sweeping around and around. It happens that some of us invite this ginormous wing to play. And it can be just as much fun to play with the buoyancy and turbulence that the wind turbine creates.

And do you know, if I am unlucky and crash with a rotor blade, there is usually no one who registers the loss of birds of prey, despite the fact that we are listed as an endangered animal species? How will people then know that wind turbines pose a real danger to us birds? The Norwegian Environment Agency are our protector and should take our needs into account in mapping recommended sites for wind turbine projects. Despite this, every third wind farm is added in unsuitable and discouraged areas, even in areas that are considered worthy of protection to protect birds and natural landscapes. This is how we experience direct loss of our habitats, increased disturbance and not least an increased mortality through collisions. With such wind power development, which all too often is at the expense of nature and wildlife, the future does not look bright for us. Let's hope this will change - before it's too late.

Intervju med Finlands eneste falkoner, MARKKU KALLINEN

**INTERVIEW WITH FINLAND'S ONLY
FALCONER, MARKKU KALLINEN**

av Ellen Hagen

Falkejakt i de nordiske regionene er ikke på nært så utbredt som i resten av Europa og verden. UNESCO har anerkjent falkejakt som en immateriell kulturarv for menneskeheten, om det ikke praktiseres så glemmes det. Og den ble helt glemt i en periode i hele Norden, selv om det var en lidenskap for de kongelige i fortiden. I Danmark er det igjen blitt lov med falkejakt etter en femtiårs periode med forbud. I Finland finnes det kun en praktiserende falkoner, han heter Markku Kallinen, og her er et lite intervju:

1. Hvordan lærte du falkejakt, og hvor gammel var du da du oppdaget det?

Jeg var mellom 14-15 år gammel, og hadde lest i noen gamle bøker om finner som jaktet elg med hønsehauk. Mitt første møte med falkonerere var i 2004, da fikk jeg mulighet å besøke falkonerere i Tsjekkia.

2. Hva var reaksjonen din til falkejakt, hva får det deg til å føle?

Første reaksjon var: Wow!
En hunn hønsehauk ved navnet Gina ble satt på hansken min, og jeg fikk litt skrekkblandet fryd. De første dagene var hun intens med meg! Men gradvis så aksepterte hun meg, og sammen gikk vi og jaktet harer. Følelsen var utrolig da vi fikk den første haren sammen! Disse fuglene trenger tid til å bli kjent og vant med deg, når det er gjort, så er forholdet helt utrolig.

Falconry is in the Nordic regions not that widespread as the rest of Europe and the world. UNESCO recognizes falconry as an intangible cultural heritage of humanity – if it is not practiced it will be forgotten. And it was forgotten completely for while in the entire North even though it was a passion for the royalty in the past. In Denmark it became legal again after a 50-year-old ban. In Finland there is one practicing falconer, his name is Markku Kallinen, and here is a short interview:

1. How did you learn about falconry, and how old were you when you discovered it?

I was about 14-15 years old when I read some old books about Finns hunting elks with goshawks. First actual contact with falconers was in 2004, when I was able to visit falconers in Czech Republic.

2. What was your reaction to falconry, how does it make you feel?

First reaction was: Wow!
Then a female goshawk, Gina, was put to my glove and I was perhaps even a bit terrified. During the first couple of days she was intense with me! But gradually she accepted me, and we were able to hunt for hares. The feeling was just amazing when we got the first hare together! These birds need time to get familiar with you, but once that is done, the relationship is incredible.

3. Har du funnet noe historie om falkejakt i Finland?

Ja, jeg har det. Den eldste har vært fra en skattemåte fra 1700-tallet. Lokale betalte skatt med trente falger. Slottet i Sør-Finland (under svenskestyre) hadde sine egne falconerere.

4. Hvilken rovfugl har du og hvor gammel er den?

Jeg har en hønehawk, Lotta. Hun er en CITES artikkel 10 fugl (fra oppdrett), fra Manchester, England. Hennes originale navn var Madonna, men jeg synes et finsk navn ville være bedre. Hun er nå 12 år gammel.

5. Du er den eneste falconeren i Finland, hva sier folk når de møter eller hører om deg?

Det er selvsagt mange som er overrasket og viser interesse. Mange er ikke engang klar over at falkejakt er lov i Finland. Jeg får også mange henvendelser fra ulike medier (aviser, tv og radio).

6. Er falkejakt lov i Finland, eller fikk du spesialtillatelse?

I prinsippet er falkejakt lov for alle, med andre ord så er det en lovlig jaktmetode, men det kreves spesialtillatelse for å skaffe seg en fugl. Foreløpig så er det umulig å anskaffe seg det, på grunn av den finske dyrevelferdsloven. Det tok noen år før jeg fikk lov å ta Lotta inn i Finland.

7. Din kone, Pia, hva er hennes reaksjon til falkejakt, og har hun lyst å lære mer om det?

Hun var veldig interessert i Lotta og falkejakt fra begynnelsen. Hun holder på å lære seg til å bli en falconer selv slik at hun kan jakte i Finland. Hun har tatt det finske jegercertifikatet.

3. Have you found some history about falconry in Finland?

Yes, I have. The oldest ones have been tax lists from the 16th century. Villagers have paid taxes with trained falcons. Castles in Southern Finland (under the reign of Swedish kings) had their own falconers.

4. What bird of prey do you have, and how old is it?

I have a northern goshawk, Lotta. She is a CITES article 10 bird, from Manchester, England. Her original name was Madonna, but I thought a more Finnish name would be better. She is now 12 years old.

5. You are the only falconer in Finland, what do people say when they meet or hear about you?

Of course, most people are amazed and very interested. Most people are not even aware of that falconry is allowed in Finland. I often get requests for interviews from different media (newspapers, tv, radio).

6. Is falconry allowed in Finland, or did you get a special permission?

In principle, falconry is allowed for all hunters, i.e. it is a legal method of hunting, but special permits are required to obtain a bird. And currently, obtaining of bird of prey is next to impossible, because of the Finnish Animal Welfare Act. It took quite a few years for me to get a permission to bring Lotta to Finland.

7. Your wife, Pia, what is her reaction to falconry, and does she want to learn more about it?

She was very interested in Lotta and falconry in general right from the beginning. She is learning to be a falconer herself and to be able to hunt in Finland, she took a test for the Finnish hunting license.

8. Du har etablert et finsk falkejaktforbund. Hva tror du om falkejaktens fremtid i Finland?

Det er mange jegere i Finland, og de er interessert i falkejakt. Men det er vanskelig å anskaffe seg fugl, så dermed blir det nesten umulig å trene nye falconerere. Håpet er at det finnes en lovlig måte å skaffe seg rovfugl på, enten gjennom import til Finland, eller gjennom lovlig oppdrett.

9. Hva jakter du med Lotta?

Ideelt ville det vært orrfugl, tiur og liryper, men jaktseongen for disse er veldig kort i Finland. Fjærfelling er en viktig faktor for jaktseongen. Over flere år ble jaktseongen utvidet til januar. Dermed har det kun vært mulig å jakte hare i flere år. Dagtid på vinteren er mellom 5-6 timer. Men det er verre i kaldt vær. Du må først og fremst tenke på fuglens velvære. Er jaktvekten i litt under balansepunktet kan fuglen fryse i hjel om du ikke er forsiktig og følger de voldsomme værforholdene og tilpasser føringen deretter.

10. Falkejakt har så mye kultur. Er det noen kulturelle aspekter du håper kan bli en del av den finske falkejaktkulturen? Språkmessig, kunstnerisk, tradisjonelle håndverk eller andre elementer?

Å jakte på villfugl (orrfugl, tiur og fjell- og liryper) er den mest tradisjonelle jakten i norddelen av Finland. Det hadde vært ideelt å trene unge jegere til å bli falconerere.

8. You have established a Finnish falconry association, what do you think of the future of falconry in Finland?

There are several hunters in Finland, who are very interested in falconry. But the difficulty in obtaining the birds of prey is making the possibilities to train new falconers rather impossible. Hopefully, we will find a legal way either to import birds to Finland or to legally raise them here.

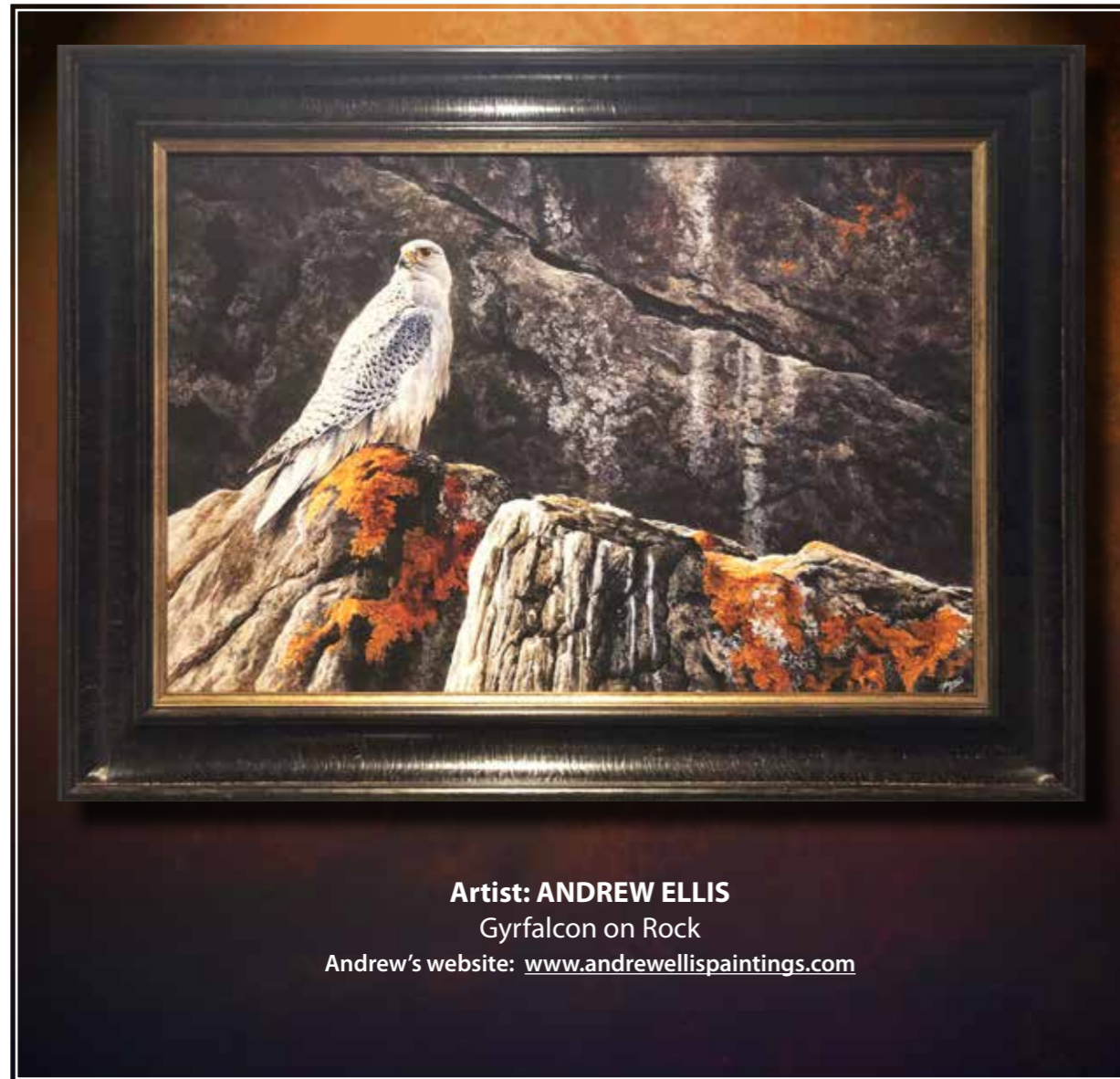
9. What do you hunt with Lotta? Is it difficult with the winter darkness?

The ideal game would be black grouse, capercaillie and willow grouse, but the hunting season for them is very short in Finland. Moulting is a key factor for hunting season. For a couple of years, the hunting season has been extended even to January. Therefore, the only possible game has been hares for many years. Daytime in winter is about 5-6 hrs. But even more difficult is the cold weather. You need to consider the birds well-being. If the hunting weight is on the low side of the balance, the bird could very easily freeze to death if you are not careful with these critical weather conditions and the feeding.

10. Falconry has so much culture, are there any cultural aspects you hope can be part of the Finnish falconry culture? Like language, art, and traditional skills or other elements?

Hunting for game birds (black grouse, capercaillie, hazel grouse and willow grouse) is the most traditional hunting in the Northern Finland. It would be ideal to be able to train young hunters to be falconers.

FALKEJAKT *Kunst*

Artist: ANDREW ELLIS

Gyrfalcon on Rock

Andrew's website: www.andrewellispaintings.com

Kunst

Jaktfalkmaleri av Andrew Ellis.

I Norsk Falkejakt Arkivet henger et trykk av maleriet til Andre Ellis, engelsk kunster og falkoner. Jaktfalken i maleriet er et portrett av hans egen fugl, Elisabeth, i jaktfalkens naturlige habitat vakkert malt.

For mer kan du sjekke kunstnerens hjemmeside på andrewellispaintings.com

Art

Gyrfalcon painting by Andrew Ellis

In the Norwegian Falconry Archives there is a print of a painting by Andrew Ellis, English artist and falconer. The gyrfalcon in the painting is a portrait of his own bird, Elisabeth, in the gyrfalcons natural habitat beautifully painted.

For more, check out the artists homepage at <https://www.andrewellispaintings.com>

Under vingen til **ELISABETH LEIX**

UNDER THE WING OF ELISABETH LEIX

av Ellen Hagen

Under vingen til Elisabeth Leix

Hvor begynner du når du finner deg selv alene med en interesse som ingen deler med deg, eller verre, har glemt nasjonalt? Det var ingen i Norge jeg kunne kontakte. De få som gjerne visste om noe falkejakt, visste vertfall ikke hva det var og det gjorde jo at jeg ble enda mer interessert i å finne ut mer om falkejakt. Men hvordan? 'Du bør kontakte Elisabeth Leix' sa Karl Heinz Gersmann i etterkant av falkejaktworkshopen i Schleswig-Holstein. Og det gjorde jeg. Dette ble essensielt for meg og veien for 'falkejaktens oppstandelse i Norge' takket være en kvinne og falkoner ved navnet Elisabeth Leix i Tyskland. Vi opprettet kontakt, Skypet, henne av og til med falker og falkeunger i kameraet, og da hun inviterte meg ned til Tyskland, dro jeg. Jeg tror det må ha vært noe av det rareste og fineste jeg noen gang har gjort, og det spesielle var at det følte seg så rett. Vi utviklet et vennskap. Dette var en kvinne med drivkraft og energi! Etter at vi har pratet så har Elisabeth den evnen at hun gir deg energi, og det var den energien som fyrte opp og hvor jeg innså at jeg kan ikke legge dette fra meg. Falkejakt er så utrolig viktig. Å møte en annen kvinne som drev ordentlig med falkejakt var både en trygghet og en inspirasjon. En kvinne som fant tid i sin travle hverdag til å hjelpe en annen kvinne fra et annet land. Jeg ble også kjent med Elisabeth sin familie, hennes mann Klaus og deres datter Laura, begge falkonere, og mange av deres venner. Gjennom årene så har jeg lært mye av Elisabeth gjennom gode samtaler, diskusjoner, møter og på falkejakt. Elisabeth er ikke bare en falkoner, hun er en lidenskapelig falkoner innen alt med naturbevaring blant annet med å hjelpe å bygge opp vandrefalkbestanden i Polen. Hun er for meg en rollemodell som både fremmer falkejakten i ånden av det den er, og at det berører så bredt at falkejakt er en egen kunnskap som er essensiell på ulike måter innen naturbevaring. Det ble for meg en oppvekker på at dette ikke er en hobby, men en livsstil, som hun selv skriver.

Noe av det viktigste hun gjør for falkejakten er gi andre muligheten å komme inn i det. Hun hjelper unge mennesker og veileder dem. Hun bringer videre den immaterielle kulturarven som en mentor til en lærling, til nye generasjoner. En annen ting Elisabeth har sagt om falkejakten, som for meg også kobler den dedikasjonen til det, er at 'om det hadde vært 'lett', så ville jo alle ha gjort det'. På samme måte som at golf ikke er for alle, så gjelder det falkejakt også, vi er ulike, men når vi først brenner for det, så brenner den inni oss og veileder oss.

Under the wing of Elisabeth Leix

Where do you start when you find yourself alone with an interest no one around you shares, or worse, has forgotten nationally? There was nobody in Norway to contact, as the few who had heard about it, did not know what falconry was, which just made me more interested in finding out about it. 'You should get in contact to Elisabeth Leix' said Karl-Heinz Gersmann to me after our acquaintance from the historical falconry workshop in Schleswig-Holstein. And that I did. This contact became essential for me and the road for 'resurrection of falconry in Norway', thanks to a woman and falconer called Elisabeth Leix. We got in touch, Skyped, her sometimes with either falcons or falcon chicks on the screen, and when she invited me to visit her in Germany, I travelled. I think this must have been one of my strangest yet nicest things I have ever done, and what was so special was, it felt so right. We developed a friendship, this was a woman with a passion and energy, an energy that inspired me so much, I realized that I could not put falconry aside. It is just so important, and so misunderstood in Norway. To meet another woman that practiced true falconry was both inspiring and felt safe, a woman that in her own busy life found the time to help another woman from another country. I got to know Elisabeth's family, her husband Klaus, and their daughter Laura, both falconers, and many of their falconer friends.

Elisabeth is not 'just a falconer', but a passionate one within nature conservation, and has dedicated years on helping tree nesting peregrine falcons in Poland, and much more. She is for me a role model that both promotes falconry in the spirit it is intended and that it is so diverse that falconry is a special skill that is essential in various ways of nature conservation. It also became a wakeup call that falconry is not a hobby, it is a way of life. Another important thing she does for falconry is that she gives others a chance to connect to it, Elisabeth also helps young people and guides them – she is passing on the intangible cultural heritage as a mentor to an apprentice, to new generations. One sentence Elisabeth said to me which sticks in my head is 'If it was easy, then everyone would do it'. In a way like golf is not for everyone, then that goes for falconry as well. We are different but when we first have a passion for it, then that passion will burn in us and guide us.

FALKEJAKT, *en hobby eller mye mer?*

Photo: Klaus Leix

FALCONRY, A HOBBY OR MUCH MORE

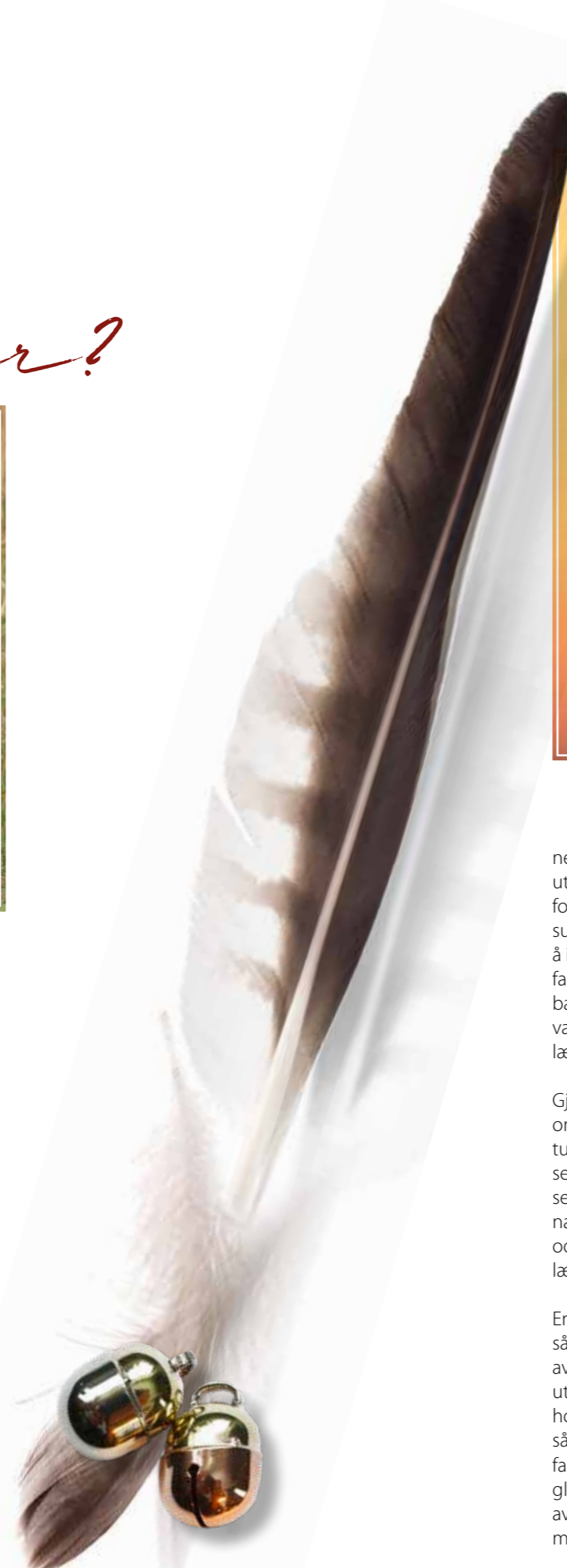
av Elisabeth Leix

I en alder av tolv år kom jeg i kontakt med rovfugler. En liten tårnfalk satte hjertet mitt i fyr, noe som vandrefalken stjal mange år senere. Selv om det var en lang vei å gå for å bli en suksessfull falkoner, så var det verdt all innsatsen og har siden da formet livet mitt, men så formet meg til hvem jeg er i dag - en selvsikker og engasjert kvinne som har roen i seg selv.

Falkejakt er kunsten å jakte med rovfugler, med en trent rovfugl på vilt byttedyr i sitt naturlige habitat. Selv om falkejakt i dag assosieres med mange andre aktiviteter, så er det for meg kunsten å jakte som har fasinert og trollbundet fra første øyeblikk. Sammen med dette våknet mitt engasjement for rovfugler og naturbevaring ge-

By the age of twelve I already came in contact with birds of prey. A small kestrel set my heart on fire which the peregrine falcon stole many years later. Even though it was a long way to become a successful falconer, it was worth all the effort and since then it has shaped my life and turned me into what I am today - a self-confident, committed woman who is resting in herself.

Falconry is the art of hunting with birds of prey, with a trained bird of prey on wild game in its natural habitat. Although falconry today is also associated with many other activities, for me it is the art of hunting that has fascinated and captivated me from the very first moment. Along with this, my commitment to birds of prey and nature con-

nerelt og utviklet seg til et felles mål. De som går ut på falkejakt vet nøyaktig hvor nærme artsmangfold og biologisk mangfold henger sammen for en suksessfull jakt, og derfor må en være engasjert for å inkludere naturbevaringsarbeidet også. Derfor er falkejakten, om den utføres på tradisjonelt vis, ikke bare en hobby, det er en innstilling i livet og en livsvarig forpliktelse. Karakterisert gjennom konstant læring og gjenkjennelse av naturlige prosesser.

Gjennom falkejakt har jeg lært masse om rovfugler, om byttedyrene og interaksjonen og samspill i naturen. Men mest av alt så har jeg lært mye om meg selv. Jeg har lært å beholde roen, kontrollere meg selv, vise hensyn og være tålmodig. Min sanne natur er impulsiv. I ung alder var jeg veldig utålmodig. Gjennom lidenskapen for falkejakt har jeg lært å kontrollere disse karakteristikkene.

Endelig, med det daglige arbeidet med mine fugler så kom jeg tettere innpå hele scenarioet. Analyser av prosesser, selvkritiske observasjoner, bevisste utførelser av prosedyrer og tålmodigheten til å holde hele løpet ut, selv om det er en rebell i meg, så er det det falkejakten har lært meg. Steg for steg fant jeg en nøkkel til suksess mens jeg trente rovfuglene kun med positive handlinger og forsterkning av motivasjon. Basisforståelsen for å kommunisere med dyre uten å bruke ord, uten press og uten

servation awoke in general and has developed in the same measure. Those who go out hawking know exactly how close species diversity and biodiversity are connected to successful hunting and therefore a commitment has to be made that includes this valuable conservation work, too. That is why falconry, if lived truly, cannot be just a hobby. It is an attitude to life and a lifelong commitment, characterized by constant learning and recognition of natural processes.

Through falconry for my own I have learned a lot about birds of prey, about the prey itself, the interplay and dependencies in nature. But most of all I have learned a lot about myself. I learned to dominate my temper, to control myself, to stand back and finally be patient. My true nature is impulsive and in my early age I was very impatient. Driven by the passion of falconry, I had to learn to control these characteristics.

Finally, with the daily work with my birds I stepped deeper into whole scenery. Analysing processes, self-critical observation, consistent execution of procedures and the patience to endure it all, even if everything in me rebels, this is what falconry taught me. Step by step I found the key to success while training birds of prey with positive impulse setting and strengthening of motivation.

irretesettelser. Dette er ikke bare hjelpsomt innen falkejakt, men også for oppdragelsen av vår datter, for arbeid med hunder og også i mitt profesjonelle liv.

Uten tvil har falkejakten gjort meg til en bedre person. Jeg vet ikke om dyrevelferd, naturbevaring for miljøet, biologisk mangfold og arts mangfold hadde vært så viktig for meg om jeg ikke var en falkoner. Ellers ville jeg jo ikke brydd meg om at det nesten ikke er noen rapphøns igjen, eller om vandralfalkpopulasjonen var, etter tiår på veg ned i antall, endelig i gode bevaringsforhold igjen? Jeg ville nok ikke engang vært bevisst på disse artene! Som så mange andre, for å lette på min samvittighet, så ville jeg nok gitt et årlig beløp til en naturbevaringsorganisasjon. Men siden jeg er en falkoner, så kan jeg ikke overlate dette til noen andre. Jeg vil være ansvarlig for det og bidra med min del for å forsikre at falkejakten vil være mulig i fremtiden. Det er vår moralske forpliktelse å bevare denne anerkjente kulturarven for menneskeheten for fremtidige generasjoner, i mottoet til UNESCO. Kunnskap, ferdigheter, før det videre!

The basic requirements to communicate with an animal without words, without pressure and punishment. And over all this are not only very helpful in falconry, but also in the upbringing of our daughter, in dog work and also in my professional life.

No doubt falconry has made me a better person. I don't know if animal welfare, the conservation of environment, biodiversity and species diversity would be so important to me if I were not a falconer. Otherwise, what would it bother me if there were hardly any partridges left or if the peregrine falcon population was, after decades of steep decline, in a good state of preservation again? Probably I would not even notice these species! Like so many others, to ease my conscience, I would probably make an annual donation to a conservation organization. But being a falconer, I cannot leave this field to others, I want to be responsible for it and contribute my part to ensure that falconry will still be possible in the future. It's our moral obligation to preserve this recognized cultural heritage of mankind for future generations, true to the motto of UNESCO. Knowledge, ability, passing it on!

Mot Jaktfalken den største av falkene

MEET THE GYRFALCON, THE LARGEST OF THE FALCONS

av Ellen Hagen

Jaktfalken *Falco rustico* er en truet art i Norge. Den kjemper en kamp mot tap av habitat, som øker nå, spesielt med tanke på utbygging av vindkraftverk her til lands (vi anbefaler NFF-artikkelen skrevet av Marthe, NFF sin nestleder 'En jaktfalks tanker om vindkraften').

Jaktfalken ligger på en vekt fra 800g+ fra den minste hannen (og kalt 'gyrkin') opp til den største hunnen, som kan bli ca.2,1 kg. Innen falkejakt har jaktfalken vært sentral, og den har vært ettertraktet. Fordelen med en jaktfalk er både størrelse og jaktmønster. Den tar både fugler og pattedyr som bytte. Det finnes også hvite falker, noe som vekket interesse blant adelige. Nevnt i forrige blad angående forbundets logo, så var hvite dyr i fortiden svært ettertraktet da de ble ansett som sjeldne. Her i Norge er falkene grå, men det forekommer av og til hvite, og det kan nok ha vært noe vanligere før i tiden. Jaktfalk på norsk er sammensatt av ordet 'jakt og falk', altså en falk som jakter, og den ble brukt i jakt sammen med mennesker. Ser en på vandrefalkens navn, så er dette en falk som 'vandrer' da den kan migrere, mens jaktfalken bor året rundt i Norge. Jaktfalken har også blitt kalt rypefalken, og rype er en essensiell favoritt for denne falken. Jaktfalken hekker i fjellene hvor de må ha og bruker gamle ravnereir. Der hvor det ikke er slike reir, har kunstige reir blitt satt opp for å hjelpe bestanden med hekking.

Jaktfalken er en veldig intelligent fugl, noe man merker straks en tilbringer tid med trente falker. De har en teknikk som ligger latent i dem, som å 'vente på', noe jegere i Norge har merket på rypejakt. Når jegere jakter på ryper, så har jaktfalken holdt et øye med på situasjonen og flyr ventende i nærheten, og benytter seg så av muligheten til å gripe ei rype

The Gyrfalcon (*Falco rusticolus*) is an endangered species in Norway. It battles against habitat loss, which is a growing challenge, especially with the growing expansion of wind farms (we recommend the article by NFA Vice President Marthe, *A Gyrfalcon's Thoughts on the Ongoing Wind Park Developments*).

Gyrfalcons in Norway weigh from 800g+ for the smaller male (or 'gyrkin'), up to 2.1kg for the larger females. Within falconry, gyrfalcons have always been central. The benefits with gyrfalcons are their size and capability in catching both avian and ground prey. The white gyrfalcons attracted attention from royalty, as mentioned in the last newsletter. White animals were sought after throughout history as they were considered rare. In Norway, the falcons are grey, but once in a while white one turns up, and perhaps these could have been more common in the past due to a colder climate. The word gyrfalcon – 'jaktfalk' in Norwegian – translates as 'hunting falcon', indicating its human relationship as a preferred falconry bird. Just as 'peregrine' means 'wanderer', as it migrates, the gyrfalcon stays all year round in Norway. The gyrfalcon is also called 'the ptarmigan falcon' – 'rypefalk' – as that is a favored and important prey for this raptor. Gyrfalcons breed in mountainous areas in old raven nests, and where those are lacking, artificial nests have been set up to help the population.

The gyrfalcon is a very clever bird, which one notices when you spend time with trained ones. 'Waiting on' is a hunting technique natural to them, something hunters in Norway see when they go shooting ptarmigan. As the hunters flush the prey, the gyrfalcon, who has been keeping an eye on the situation the whole time, takes action

som trykker før jegeren i det hele tatt får skutt. Noe fortidens jegere i jernalderen, vel over 1500 år siden, nok har sett og opplevd slikt selv da de både jaktet og benyttet seg av reiseruter over fjellene. Det finnes mye loggføring av eksport av jaktfalken helt opptil noen av de siste på slutten av attenhundretallet, da var interessen for falkejakt minimal. I stedet ble jaktfalken, som alle andre rovdyr i Norge og i utlandet, jaktet på og drept. Det ble de helt frem til naturvernloven kom i 1977.

Engelsk: gyrfalcon

Svensk: jaktfalk

Tysk: gerfalke

Spansk: halcón gerifaltes

Fransk: faucon gerfaut

Italiensk: girifalco

Rypa – jaktfalkens viktigste bytte

I Norge finnes det fjellrype *Lagopus muta* og lirype *Lagopus lagopus*, og noen underarter. Det latinske navnet for rype 'Lagopus' betyr harefot, fordi føttene til rypene er dekket med fjær og minner om en harefot. Lirypa er brun og fjellrypa er grå, på vinteren blir begge hvite, men en kan skille dem fra hverandre da fjellrypa har et svart parti mellom øynene og nebbet, mens lirypa har en mer markante svarte halefjær. Navnene indikerer også habitatet de bor i, fjellrypa holder seg høyest i terrenget. Rypebestanden har gått nedover de siste årene, men det er ikke kartlagt helt hvorfor, det kan være ulike faktorer som klimaendring, predasjon, høsting og forstyrelser i naturen (vindmøller). Jaktseongen i Norge er fra 10. september til 23. desember og noen fylker til 15. mars. Det er lov å drive med snare-

and grabs a ptarmigan before the hunter even gets a chance to shoot. People in the Iron Age, well over 1,500 years ago, must have experienced this either out hunting or crossing mountain trails for travel. Historical tax logs document a lot of export of gyrfalcons up until two centuries ago, when interest in falconry faded. Instead, as was the case in many countries, the predator persecutions resulted in hunting and killing of these extraordinary birds in Norway. This activity was legal until 1977, when the wildlife protection law came into action.

Norwegian: jaktfalk, rypefalk

Swedish: jaktfalk

German: gerfalke

Spanish: halcón gerifaltes

French: faucon gerfaut

Italian: girifalco

Ptarmigan – the Gyrfalcon's most important prey

In Norway, there are rock ptarmigan (*Lagopus muta*) – 'fjellrype' – and willow ptarmigan (*Lagopus lagopus*) – 'lirype' – and some subspecies. The Latin name for ptarmigan is *Lagopus*, meaning 'hare foot', as their feathery feet resemble those of a hare. The willow ptarmigan is brown, while the rock ptarmigan is grey. In winter, they are both white. It is possible to distinguish them in their winter moult as the rock ptarmigan has a black line that goes between its eyes and beak, while the willow ptarmigan has visible black outer tail feathers. Their names also indicate their habitat – 'fjell' means mountain in Norwegian, 'li' means valley.

The ptarmigan population has been declining, yet scientists are not yet certain why, possibly due to lack

fangst på ryper i Norge der det er tradisjon for det, og det krever at en har jegerprøven. Vanlig jakt på liryper er med hund, mens på fjellryper drives støkkjakt, at rypa flyr opp ved støkk av jegeren. All jakt er registreringspliktige i Norge, noe som gjør at jegere hjelper å rapportere inn bestand og får et overblikk over hva som er bærekraftig høsting.

Jaktfalk på rype

Jeg har hørt fra mange at dette ville vært en kulturell spesialitet i Norge, å gjøre det ville vært en drøm. Falkejakt er den interaksjonen med naturen du får på kloss hold, ikke det at du kommer hjem med 20 ryper, men kanskje kun med en rype som falken valgte ut selv. Lovlig rypejakt med jaktfalk i Norge hadde fått internasjonal oppmerksomhet fra jakt- og kulturverden. I Norge hadde det vært ideelt å jakte med jaktfalk på rype, både med hund og på støkkjakt. Ved støkkjakt kan en også trene falken til å vente i lufta. Det hadde gitt rom for en enda mer bærekraftig høsting da rovfuglene kun tar dem som ikke er friske og raske nok, som en del av naturens gang.

of studies on this species. Possible reasons include climate change, predation, illegal hunting, and habitat disturbance (wind turbines, etc.). All hunters in Norway must keep a record of everything they shoot so that an overview can be kept for each quarry species. The hunting season in Norway is from September 10 to December 23, and in some regions after Christmas, until March 15. It is still permitted to trap ptarmigan using snares in regions where this has been a long tradition, but only by licensed hunters. Regular hunting of willow ptarmigan is usually done with a dog, while rock ptarmigan is flushed without the use of a dog.

Gyrfalcon on Ptarmigan

I often hear from many that this could be a cultural uniqueness for Norway, and to do that once would be a dream. The close proximity and interaction with nature is so fundamental to falconry – it is not about coming home with 20 ptarmigans, but maybe just one if you are lucky, one that the falcon chooses herself. Legal ptarmigan hawking in Norway would stir the international hunting and cultural heritage worlds. It would be ideal to hunt a gyrfalcon at ptarmigan, both with dogs and by walked-up flushing under a waiting-on flight. This would mean a natural, sustainable way of hunting that would test the gyrfalcon against a quarry that knows how to evade it, as is nature's way.

SOS

En liten, rask guide for å hjelpe vilde rovfugler

SOS – A SMALL QUICK GUIDE TO HELPING INJURED RAPTORS

av Ellen Hagen

Alle rovfugler og ugler i Norge er fredet etter norsk lov. Likevel har vi 'lov om dyrevelferd' som sier vi er pliktige å hjelpe dyr som er i nød (§ 4. Hjelpeplikt).

Rovfugler vil til vanlig sky mennesker som andre ville dyr, med mindre de er f. eks syke. Årsaker til at en rovfugl trenger hjelp kan være at den: Har fløyet på et vindu, bil, vindmølle eller strømledning. Blitt (bly)forgiftet. Våt og kald, funnet i vann. Utsultet, mange ungfugler dør i sitt første leveår.

Dette gjør du:*

- Kontakt politiet og veterinær. Da disse fuglene er fredet er det viktig at du opplyser om at du tar hånd om en skadd rovfugl.
 - Pass på deg selv, de har skarpe klør. Bruk arbeidshansker for beskyttelse. Hold føtter og nebb vekk fra ansiktet ditt.
 - Legg rovfuglen i en pappeske eller i et reisetur, men dekk til døren så den ikke ser noe. Eller ta et håndkle og pakk den inn slik at vingene ikke kan åpne seg. Dekk til hodet etterpå ved å legge et lite stykke tøy over, vær forsiktig. Å hindre at den ser noe reduserer stress og er kritisk viktig for en rovfugl i nød.
 - Er den kritisk (f.eks. brukket vinge) vil den bli avlivet. Kostnaden til avlivning dekker veterinæren, det er det mest humane mht. lidelse. Rovfugler må kun settes ut i det fri igjen om den kan klare seg selv, og jakte for å få mat. Konsulter med veterinær om muligheter, men vær oppmerksom på at du må dekke eventuelle kostnader selv da.
 - Kontakt følgende: Politiet, viltnemda, veterinær.
- Kontakt gjerne NFF for råd, oppfølging og veiledning, vi gir også råd for diett.

All birds of prey, and owls, in Norway are protected by law. We are still obliged to help injured wildlife if animals are in need, as stated by the Animal Welfare Act, no 4.

Birds of prey will in the wild shy away from people as normal wildlife do, unless they are sick. Reasons why birds of prey might need help can be: it has hit a window, a car, a wind turbine, or a powerline. Or it can have (lead) poisoning, be cold and wet from found in water or starved as many young birds die in their first year.

Do the following:*

- Contact the police and a veterinarian. As these birds are protected by law it is important you give notice that you are helping an injured raptor.
- Watch yourself, they have sharp talons. Use working gloves for protection. Keep their feet and beak away from your face.
- Place the raptor in a cardboard or a travelling box, just cover it so they cannot see out. Or, wrap a towel around it, touch over the wings so they cannot open. Cover the head with a light fabric, be careful. It reduces stress when the bird cannot see, which can be vital for a bird in need of help.
- If the condition is critical (ex. a broken wing) it will be euthanized. The cost for euthanization is covered by the vet, this is the most humane regarding pain. Bird of prey must only be released if they can manage on their own, and hunt on their own to acquire food. Consult with the vet about possibilities, be aware that you might have to cover any costs yourself then.
- Contact the police, the wildlife rangers 'viltnemda' and a veterinarian.

- Hjelperegister, vi har begynt å samle en liste med veterinærer i Norge for å hjelpe både å gjøre ting raskere og mer tilgjengelig for allmenheten. Vi håper listen vil vokse i fremtiden.

Veterinærer i Norge som har erfaring og utdanning innen rovfugl-helse:

- Akershus, Ingrid Fossum Rye, 98484182 (nyutdannet)
- Oslo, Andrea Karlsen, 90362800
- Oslo, Kristine Møllen, 92894069 (nyutdannet)
- Jæren, Leah Michelle Flaig, 40064650.
- Hedmark, Greta Kavaliauskaitė, 40592477
- Troms, Julie Hermansen, 45294385 (studerer i utlandet)
- Tromsø, Hans-Erik Hamrebø, 90774555
- Trøndelag, Nicole Brouwer, 91696582 (nyutdannet)
- Møre og Romsdal, Therese Folland Tennøy, 90797225 (nyutdannet)

* Vi gjør oppmerksom på at det å hjelpe rovfugler krever spesialerfaring og kompetanse, og er ikke for enhver person selv om en ønsker å hjelpe. Kontakt alltid en veterinær og myndigheter, det er det beste for fuglen.

You can contact NFA for advice, follow-up, and guidance, we can recommend diet.

Help register, we have started to compile a list of veterinarians make help both quicker and accessible for the public. We hope the list will grow in the future.

Veterinarians in Norway who have experience with birds of prey and have education in raptor health:

* We want to point out that helping birds of prey requires special experience and competence, and is not for everyone even though people want to help. Always contact a vet and authorities. That is the best for the bird.

NFA member since 2019
NFF medlem siden 2019